

ТЕСТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І СПОСІБ ВИМІРЮВАННЯ АКАДЕМІЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТА ПРИ ВИВЧЕННІ «ІСТОРИЧНОЇ ГРАМАТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»

Ольга КРИЖАНІВСЬКА (Кіровоград, Україна)

Постановка проблеми. Методика вищої школи нині перебуває в стані своєрідного перехідного періоду від традиційних, освячених роками, здобутками й відомими іменами, методів викладання вишівських дисциплін й оцінювання знань студента до нових, часто непереконливих у своїй продуктивності, складних у формуванні прийомів та засобів. Але сьогоднішній студент уже добре обізнаний із сучасними формами подачі нового матеріалу, самоконтролю якості його засвоєння, володіє новітніми комп'ютерними засобами здобуття інформації й перевірки вивченого. З'явився своєрідний розрив між практичними вміннями студента, його здатністю швидко опрацьовувати необхідне і застарілими, екстенсивними методиками перевірки знань, які часто не мають дієвих форм самоконтролю. Відома десятиліттями практика завершення теми завданнями «Дай відповідь на питання» давно вже є анахронізмом, адже нецікава і за формою, і за змістом; вона вчить в основному переказувати, не пропонуючи ключ для самооцінки.

Тестові методики зараз уже міцно прижилися в середній школі, де вони, на жаль, інколи витісняють і ті старі форми, які не втратили своєї продуктивності. Вища школа обережно, а подекуди й упереджено сприймає тести. Але гарячі обговорення у вузькій парадигмі «потрібно-непотрібно» потроху змінюються більш продуктивними: «спробувати використати – опрацьовати результат – покращити, урізноманітнити». Поряд з тестами у паперовому форматі з'являються комп'ютерні, що засвідчує новий рівень навчально-контрольної співпраці викладач-студент – дистанційної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Маємо ґрунтовні й цікаві наукові узагальнення результатів різного типу тестувань, зроблені в окремих статтях і монографіях (наприклад, Л. Польова, І. Алексейчук, М. Берещук, Ю. Бархаєв, Г. Стадник та ін.) [1; 2; 4]. У них привернуто увагу і до структури, й до форми тестових завдань, описано систему обробки результатів.

На жаль, в розрізі окремих вишівських гуманітарних курсів (крім педагогіки) проблема тестів і тестування ще не стала предметом активного фахового обговорення. Майже нічого в освітньому філологічному полі не сказано про особливості тестування з історичної граматики української мови, хоч зусиллями викладачів цієї дисципліни створено певний корпус тестових завдань, які, як правило, використовують тільки в навчальному закладі, де працює їхній автор. Одним із перших оприлюднених збірників став виданий в Одесі О. І. Бондаренком навчальний посібник «Тестові завдання з історичної граматики української мови» [3], що містить 253 питання в основному типу «множинний (ускладнений/неускладнений) вибір» та «добір».

Мета пропонованої статті – оприлюднення для подальшого обговорення корпусу тестів до вступного модуля з «Історичної граматики української мови», що містить питання таких типів: на співвіднесення, множинний вибір правильної відповіді, множинний вибір найбільш повної відповіді, моделювання повної відповіді.

Деяка частина цих питань носить навчальний характер (наприклад, 1, 4, 6, 11, 12 та ін.). Виконання їх на занятті (аудиторному чи самостійному) стимулює до пошуку інформації, формування важливих фонових знань для становлення професійного світогляду майбутнього вчителя-словесника.

Частина питань – контрольного призначення, а отже, вони перевіряють ті знання, які засвідчують рівень оперування фахово необхідними, засадничими відомостями (наприклад, 2, 7, 13, 14, 23 та ін.). Їх можна використати і на тематичному контролі, і під час екзаменаційної перевірки знань.

Кілька питань уможливають перевірку самостійної роботи студента над додатковою літературою (наприклад, 15, 16, 17, 18, 22 тощо).

Модуль І. Походження української мови та періодизація її історії

Знайдіть правильну або найбільш повну відповідь

1. Навчальний курс «Історія української мови» найтісніше пов'язаний зі

- А) стилістикою, логікою, теорією мовної комунікації;
- Б) діалектологією, сучасною українською літературною мовою, археологією, історією України;
- В) українською літературою, філософією, психологією;
- Г) практичною стилістикою, педагогікою, етнологією;
- Д) етнографією, прикладною математикою, географією України.

2. До основних джерел історії української мови належать:

- А) писемні пам'ятки, жива народна мова, дані споріднених мов;
- Б) ономастика, дані лінгвоекспериментів, фольклор;
- В) історія, свідчення іноземних джерел, польська мова;
- Г) археологія, російська мова, спогади відомих людей;
- Д) етнографія, усна народна творчість, білоруська мова.

3. Топоніми типу *Ярославль* показують історикові мови, що

- А) їх треба писати з великої літери;
- Б) давньоукраїнська мова мала присвійні прикметники на -вль, що походять із праслов'янських -*vļ;
- В) в Київській Русі міста називали іменем князів;
- Г) Ярослав був добрим князем;
- Д) Ярославль – відоме давнє місто.

4. Продовжте речення : Північноукраїнські дифтонги [yo], [ye], [yi], [ie] в закритих складах є свідченням того, що

- А) праслов'янська мова мала 5 дифтонгів;
- Б) північне наріччя має дифтонги;
- В) етимологічні О, Е в новозакритих складах змінилися на / і / через стадію дифтонгів;
- Г) дифтонги є тільки серед голосних;
- Д) це типова риса українських діалектів.

5. Українська мова за генеалогічною класифікацією належить до однієї підгрупи з

- А) молдавською, білоруською, російською;
- Б) польською, російською, білоруською;
- В) словацькою, польською, російською;
- Г) російською, білоруською;
- Д) чеською, болгарською, старослов'янською.

6. Синонімом до терміна СПІЛЬНОСЛОВ'ЯНСЬКА МОВА є

- А) старослов'янська;
- Б) праслов'янська;

- В) спільносхіднослов'янська;
 Г) словенська;
 Д) праїндоевропейська.
7. Спільнослов'янська мова – це
 А) мова-нащадок усіх слов'янських мов;
 Б) мова-предок східнослов'янських мов;
 В) абстрактне поняття, не підтверджене науковими фактами;
 Г) мова-предок старослов'янської мови;
 Д) мова-предок усіх слов'янських мов.
8. Праслов'янська мова розпалася близько
 А) ІУ-УІ ст.ст. до н.е.
 Б) ІУ-УІ ст.ст. н.е.
 В) ІХ-Х ст.ст. н.е.
 Г) ІІІ-ІУ тис. до н.е.
 Д) збереглася.
9. Давньоруська мова – це
 А) мова-предок усіх східнослов'янських мов;
 Б) старослов'янська мова;
 В) російська мова в давні періоди;
 Г) українська мова в період Київської Русі;
 Д) літературно-писемна мова періоду Київської Русі.
10. Періодизацією історії української мови в кінці ХХ - на поч. ХХІ ст.ст. займаються
 А) О. Потебня, О. Шахматов, Л. Булаховський;
 Б) О. Шахматов, І. Огієнко, А. Кримський;
 В) Ю. Шевельов, В. Німчук, Г. Півторак, Ю. Карпенко;
 Г) М. Жовтобрюх, Ю. Шевельов, М. Максимович;
 Д) П. Житецький, М. Максимович, І. Огієнко.
11. За періодизацією Ю. Шевельова період перед *староукраїнським* називається
 А) східнослов'янським;
 Б) давньоруським;
 В) праслов'янським;
 Г) середньоукраїнським,
 Д) протоукраїнським.
12. Відтинок часу ХІУ-ХУІІІ ст.ст. в розвитку української мови Ю. Шевельов називає
 А) староукраїнським;
 Б) нової української мови;
 В) праслов'янським;
 Г) середньоукраїнським,
 Д) протоукраїнським..
13. Українська мова виникла внаслідок
 А) консолідації племінних діалектів на теренах сучасної України;
 Б) розпаду спільносхіднослов'янської мови;
 В) розпаду давньоруської мови;
 Г) схрещення діалектів польської та давньоруської мов;
 Д) видозміни одного з російських діалектів.
14. Про існування української мови як самобутньої лінгвальної системи можна говорити з
 А) ІУ-УІ ст.ст. до н.е.;
 Б) І-ІІ ст.ст. н.е.;
 В) ХІ ст. н.е.;
 Г) ХІУ ст. н.е.;
 Д) ІУ-У ст.ст. н.е.
15. Слово *Україна* вперше письмово засвідчене
 А) 1056 р. в Остромировому Євангелії;
 Б) 1187 р. в Іпатіївському списку літопису;
 В) 1556р. у Пересопницькому Євангелії;
 Г) 865р. у Літописі Аскольда;
 Д) у ХІІ ст. у «Слові о полку Ігоревім».
16. Монографія «Українці: звідки ми і наша мова» (К., 1998) належить перу
 А) М. Грушевського;
 Б) Д. Багалія;

- В) Н. Полонської-Василенко;
Г) П. Утевської;
Д) Г. Півторака.
17. Монографія «Походження слов'янської писемності» (К., 1998) належить перу
А) М. Брайтчевського;
Б) Д. Багалія;
В) Ю. Шевельова;
Г) П. Утевської;
Д) М. Грушевського.
18. Знайдіть відповідності (автор - монографія)
А) «Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри» (Дніпропетровськ, 1998); 1. Орест Ткаченко
Б) «Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов» (К., 2001); 2. Віктор Кубайчук
В) «Українська мова і мовне життя світу» (К., 2004); 3. Федот Філін
Г) «Хронологія мовних подій в Україні (зовнішня історія української мови)» (К., 2004); 4. Григорій Півторак
Д) «Происхождение русского, украинского и белорусского языков: историко-диалектологический очерк» (Л., 1972) 5. Олександр Царук. 6. Василь Німчук
19. У Київській Русі початки писемності, найімовірніше, з'явилися
А) до прийняття християнства у 988 р.;
Б) з прийняттям християнства;
В) важко сказати;
Г) у часи Ярослава Мудрого;
Д) перед розпадом праслов'янської мови.
20. Найдавніші писемні пам'ятки поділяються на такі типи:
А) написи, підписи, записи;
Б) найдавніші писемні книги, Євангелія, літописи;
В) написи на пам'ятках матеріальної культури, грамоти руських князів, рукописні книги;
Г) актові книги, Євангелія, літописи;
Д) настінні графіті, грамоти, літописи.
21. Цінність Пересопницького Євангелія для історика української мови в тому, що це
А) перший переклад на староукраїнську мову четв'євангелія;
Б) переклад з церковнослов'янської мови;
В) переклад, зроблений у м. Пересопниці;
Г) переклад, зроблений архімандритом Григорієм і писарем Михайлом Василевичем;
Д) книга, на якій присягають українські президенти.
22. Слова Григорія Півторака : «Надії на дальший поступ у визначенні часу появи писемності на Русі, мабуть, слід пов'язувати не стільки з віднайденням дохристиянських текстів..., скільки з поглибленням і всебічним аналізом історії мови у тісному зв'язку з історією народу» – свідчать про
А) розчарування автора в наукових здобутках з проблеми;
Б) слабкість сучасної археології;
В) недовіру до дохристиянської теорії походження писемності на Русі;
Г) відхід його від наукових шукань;
Д) про віру в можливості міждисциплінарних пошуків істини.
23. В основі сучасної української азбуки лежить:
А) глаголиця;
Б) латиниця;
В) кирилиця;
Г) кирилиця і глаголиця;
Д) кирилиця і латиниця..
24. Сучасна українська абетка зберігає такі власне кириличні букви:
А) а, в, г, д, е, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, ф, х;
Б) й;
В) я, є, ї;
Г) б, ж, ч, ш, щ, ц, у, ю, ь;
Д) всі літери є власне кириличними.
25. Літера Ге з'явилася в українській абетці
А) в XI ст. в Остромировому Євангелії;
Б) на початку XVII ст., коли її запозичив із грецької Мелетій Смотрицький; повернута 1989 р.
В) при написанні Пересопницького Євангелія;

Г) після виходу друком Правопису 1990 р.

Д) разом з іншими кириличними літерами.

26. Знайдіть відповідності:

А) Устав	1. Особливий декоративний вид письма, що використовувався для оформлення заголовків чи заставок рукописних книг, виконувався червоною фарбою і золотом.
Б) Півустав	2. Тип письма, для якого характерні з'єднані літери невитриманої геометричної форми, писані лініями неоднакової товщини з нахилом переважно вправо.
В) Скоропис	3. Тип письма, що поширився з XIV ст. Характерні похилі вправо заокруглені літери, які часто виносяться над рядок.
Г) В'язь	4. Тип письма, для якого характерні великі прямі літери, не з'єднані між собою. Букви виписуються геометрично; гармонійно поєднуються прямі й заокруглені лінії, чим досягається графічна урочистість.
5. Друковані чіткі літери, без нахилів. Послідовне розрізнення великих і малих букв, відсутність переносу слів із рядка в рядок.

Такі тестові завдання вже комп'ютерно опрацьовано і їх можна використовувати з метою самоконтролю знань. Вони розміщені на сайті Moodle-КДПУ і доступні всім, хто вивчає курс «Історична граматики української мови».

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Алексейчук І. С. Про технологію створення системи тестувань / І.С. Алексейчук // Нові технології навч. : Науково-методичний збірник. – К.: НМЦВД, 2000. – С. 43-92.
2. Берещук М. Я. Тестовий контроль і рейтинг в освіті: Навч. посібник / М. Я. Берещук, Ю. П. Бархаєв, Г.В. Стадник. – Харків: ХНАМГ, 2006. – 106 с.
3. Бондар О. І. Тестові завдання з історичної граматики української мови для студентів філологічного факультету / Бондар О. І.. – Одеса: «АстроПринт», 2000. – 44 с.
4. Крижанівська О. Формування лінгвістичних компетенцій на заняттях з історичної граматики української мови / Ольга Крижанівська// Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В.Винниченка, 2013. – Випуск 121 (ч. II). – С. 235-238.
5. Попова Л. Тестовий контроль як засіб оптимізації навчального процесу [Електронний ресурс] / Режим доступу до публікації : <http://oldconf.org.ua/node/767>.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Крижанівська Ольга Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.